

בבא בתרא קסד

שווערד

1. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף קסד/א

(תקצד) דף קס"ד. דכתבי בין סהדא לסהדא, ואף דאין חתום תחתיו אלא ע"א, כתב הרשב"א בשו"ת המיוחסות סימן צ"ד כי אין חושדין ע"א בשקרן, ולא כתב כן אלא בהסכמת חבריו, שהרי ע"א קם לשבועה, ולפעמים גם לממון, כשאינו יכול לישבע, ואין חושדין אותו בשקרן, ובשלטי הגיבורים כאן הובאה תשובה זאת בארוכה עיי"ש, ובריב"ש סי' מ"ט דעת הרא"ה החולק בזה, ובאמת דברי הרשב"א צריכין ביאור. דמה בכך דאין חושדין ע"א בשקרן, הא עכ"פ אין סומכין על ע"א לענין ממון מגזה"כ, ולכאורה כוונתו, דליכא גה"כ אלא היכא דאפילו אם האמת כדבריו, מ"מ ליכא אלא ע"א, אבל הכא אם נאמינו שנעשה מדעת שניהם, הרי לפי דבריו ישנן שני עדים, ובכה"ג ליכא גזה"כ, כיון דאינו חשוד לשקר, אבל עדיין אינו מספיק, דאטו אם יעיד ע"א ראיתי שני עדים שנחקרה עדותן בבי"ד שראובן לזה משמעון יהא נאמן, ושמא י"ל דהכא שאני, דהא שניהן חתמו על השטר, אלא דמספקא לן שמא נודייף, ונמצא שלא חתמו על כתב זה אלא על כתב אחר, וע"א אומר שחתמו על כתב זה ולא על אחר, וזה אינו אלא גילוי מילתא בעלמא, **דהא שני עדים העידו, רק שאין ידוע לנו על מה העידו, וע"א אומר על זה העידו, בכה"ג ליכא גה"כ כיון דאינו חשוד לשקר**, ומצינו גבי דבר שבערוה דע"א נאמן בגלוי מילתא בעלמא, גבי אשתמודענא דאחיה דמיטנא הוא, יבמות ל"ט ע"ש ברי"ף, אלא שיש לחלק, וגם הרשב"א לא הביא ראיה לדבריו משם [ובעיקר הך דינא כתב בשו"ת הריב"ש סי' מ"ט דלא מהני אלא אם נכתב אנחנא סהדי בכתב יד העד ולא בכת"י אחר עיי"ש] כמו שאין להביא ראיה מהא דע"א נאמן באיסורין ואין חוששין שמא הוא משקר. דהא לאיסורין רחמנא יקימניה, ולא הוצרך הרשב"א להוכיח אלא שמצינו לפעמים גם בממון ודבר שבערוה דע"א נאמן, וגבי אשתמודענא, דאין עדותו עכשיו על דבר שבערוה ודאי נאמן, כמו באיסורין, וכן בהכרת איש ואשה לענין גט דע"א נאמן בזה:

2. בית יוסף חושן משפט סימן מה

והקשו עוד שיבואו עדים ויעידו שזו חתימת ידי עדים הללו והדר נמחק מקום חתימת העדים ונדמי ותירצו אינו דומה נמחק בן יומא לנמחק בן שני ימים. ויש גורסים עוד ולשהייה אמר רב ירמיה חיישינן לבית דין טועים ופירש רשב"ם ולשהייה לשטר שלשה ימים אחר מחיקת העדים דהשתא אידי ואידי כמה ימים ונדמייה אמר רבי ירמיה חיישינן לבית דין טועים כלומר להכי פסול משום דחיישינן לבית דין טועים שלא יבדקוהו אלא גבו מיניה לאלתר. וכתבו התוספות (ד"ה ליששהייה) ולשהייה ומאן דלא גריס ליה דכמו כן אינו דומה נמחק בן שני ימים לנמחק בן שלשה ימים. ונ"ל דלא גרסינן ליה דאי גרסינן ליה הא קיימא לן בסוף יש נוחלין (קלח:): דלא חיישינן לבית דין טועים...

3. חידושי הריטב"א מסכת בבא בתרא דף קסד עמוד א

חיישינן לבית דין טועין. ואע"ג דאמרינן בפרק יש נוחלין (קל"ח ב') דלא חיישינן לבית דין טועין, התם בדברים של הלכה אבל בבדיקת דיו אפשר דלא בקיאי במילתא וטעמא לאו אדעתיהו.

4. חדושי הרמב"ן על מסכת בבא בתרא דף קסד/א

השיב רבי לדברי ר' חנינא בן גמליאל וכו'. זימנין דיזיף מיניה וכו'. אי קשיא בכל שטרי מאוחרי נמי תיקשי ליה, מי לית ליה לרבי הא דתנן (שביעי, פ"י) והמאחרין כשרין, ואיכא דאמרי לית ליה, ואיכא דאמרי בשלמא מאוחרי אחרניי אי לא ידעי זימנא דשטרא כתבי תברא סתמא כדאמר להו רב ספרא לספרי (לק' קע"א ב'), אבל הכא דידיעי זימנא דשטרא לא חיישי סהדי שמא יפשוט המקושר ונמצא מאוחר וגובה פעם אחרת, שאין הכל בקיאי בדבר זה ואפי' רבי עצמו לא היה בקי בו כל כך:

5. שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף קסד/ב

הינא אחת. דיגון שתיים. תימה וכי יש לנו לחוש לכל הלשונות שבעולם ושמא הינא שתיים או שלש בשום מקום. יש לומר דבזה הלשון היו רגילים בו בימיהם. הרא"ש ז"ל:

6. חדושי הרמב"ן על מסכת בבא בתרא דף קסד/ב

הין אחת. פ"י שכן בלשון יוני קורין לאחת הינא כדאמרינן בסנהדרין (ע"ו ב'), וכן מפורש בבראשית רבה, ולשון לעז הוא, ואיכא למידק אם לשון כל זה כך הוא מאי קמ"ל, ואם תאמר שאין לשונו כך ואינו מכיר בלשון הזה למה הוא נזיר כלל, וי"ל אעפ"כ כיון שהוא מתכוין לנזירות נזיר הוא, כאותה ששינינו (נדרים י' א') נזיה פזיה וקונם קונח קונס ואמרינן התם לשונות שבדו להם חכמים, ואיכא התם מאן דאמר לשונות הגוים הם ועשאום כלשון הקדש [וה"נ עשאום כלשון הקדש] אפי' למי שאינו מכיר בהם הואיל ולשם נזירות הוא מתכוין אע"פ שאינו יודע כמה:

7. ספר תורת חיים על בבא בתרא דף קסד/ב

וא"ת מאי איריא הנך שלשה לשונות בכל שבעים לשונות נמי ויש לומר דאין הכי נמי דגם בשאר לשונות אם מכירם ומבינם ומתכוין לקבל עליו נזירות הוה נזיר אבל כי אמר נזרו באחד משלשה לשונות הללו חייל עליו נזירות אפילו אין מתכוין משום דדמי טפי ללשון תורה משאר לשונות ע"כ, והשתא הכא נמי איכא למימר הכי דאשמעינן סומכוס דהנך חמש מלות הין דיגון טריגון וכו' וכו' לשון שמשמש בהן חכמים הוא אף על גב דלשון יווני הוא מכל מקום כיון דחכמים רגילין להזכיר בדבריהם הנך חמש מלות הוה כלשון חכמים וחייל בהו נזירות אפילו אין מתכוין דדמי ללשון חכמים וללשון עברי כיון שמשמשין בהן והיינו דמייתי ש"ס אידך ברייתא דיגון טריגון פנטיגון אינו מטמא בנגעים וכו' דבהא ברייתא אשכחן דחכמים היו משתמשין בלשון יווני עד פנטיגון אבל טפי הכי לא אשכחן ומשום דבהך ברייתא לא אשכחן שהיו משתמשין בלשון היו שהיו קורין לאחור הין לכך מייתי נמי הא דכיוצא בו אין הקב"ה בעולמו אלא יראת שמים שנאמר הן יראת ה' שכן בלשון יווני קורין לאחת הינא אלמא דלשון הין נמי לשון תורה הוא כמו שכתוב בספרים כדפירש רשב"ם ז"ל:

8. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף קסד/ב

(תקצו) תוד"ה הינא אחת וכו' דאם אינו יודע מהו לשון דיגון וכו' אין כוונתם שאינו יודע כלל מה הוא אומר, דבכה"ג ודאי אין הנדר חל אפילו אומר בלה"ק דהא בעינן פיו ולבו שוין, אלא מיירי שמכוין לקבל גזירות שתיים, אלא שאינו מבין משמעות לשון דיגון [כן מוכח ברשב"א ריש נדרים], וכבר תמה בזה במאירי ריש נדרים, שאם הוא מתכוין לידור ופיו ולבו שוין, היאך אפשר שלא היה לו משמעות בלשון, והרשב"א שם תמה מה טעם יש לחלק בין לה"ק לשאר לשונות, ואולי י"ל, דבלה"ק כיון שהכל מדברים בו, אפילו הוא אינו מבין משמעות הלשון הוי דברים שבלב, אבל בלשון אחר שאין רגילין לדבר בו, לא מיקרי דברים שבלב:

9. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף קסד/ב

(תקצה) שם ע"ב. כלך לך מלשון הרע הזה, ופירשב"ם לא היה לך להטיל אשמה עליו, היה לך לומר אני לא כתבתיו, והנה הכא, אילו אמר כן ודאי היה מאמינו, ולא היה צריך להגיד מי כתבו, אבל במקום שאין מאמינין לו שהוא לא עשה אלא א"כ יגיד שם אחר העושה, בזה חקר בס' חפץ חיים סוף הל' לשה"ר בבמ"ח עיי"ש, וז"ל ר"ח אור זרוע בשו"ת סימן קמ"ב ואפילו יחיד שבא מחמת כן לידי עלילה, שסבורין הגויים שהוא עשה זה המעשה, וידוע להם בודאי שיהודי אחד עשה כן, אכן אינם יודעים מי עשהו, ובאים להעליל על זה אתה עשית, מותר לו לומר לגוים פלוני עשה ולא אני, ואפילו אם העושה לא נתכוין לרעה אלא לדבר מצוה, כעובדא דרבינו יצחק שמל גרים, ומתוך כך באו הקהל לידי עלילה, והמעשה כתוב באור זרוע עכ"ל, ועיין לעיל באות תקמ"ט, וצריך לחלק מהא דתנן תרומות פ"ח יהרגו כולן ואל ימסרו להן נפש אחת מישראל, וביחדו פליגי ר"י ור"ל, ופסק הרמב"ם דדוקא בחייב מיתה כשבע בן בכרי אבל בלאו הכי גם ביחדו אסור, ואפשר דדעת או"ז לפסוק כר"י שלא כדעת הרמב"ם:

10. שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף קסד/ב

לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו. ונראה לי באדם שמקצת מעשיו מתוקנים ומקצתם לא איירי. אי נמי אפילו במי שרוב מעשיו מתוקנים קאמר שלא יספר יותר מדאי בשבחו. שיטה לא נודעת למי:

11. מהרש"א על בבא בתרא דף קסד/ב

אלא הכא מאי לשון הרע איכא משום כו' מתוך טובתו בא לידי רעתו כו'. לכאורה קשה דבכמה דוכתין בתלמוד מצינו שהיו משתבחין במדות ומעלות החסידים והצדיקים והרמב"ם בפירוש המשנה פ"ק דאבות כתב בדבור האהוב לשבח החשובים במעלתם כדי שייטבו מנהגיהם בעיני בני אדם כו' ע"ש ואפשר כי רש"י בפרק יש בערכין הרגיש בזה שכתב שם בא לידי רעתו שכשהוא מספר בטובתו יותר מדאי הוא עצמו אומר חוץ ממדה הרעה זו כו' או אחרים שומעין כו' עכ"ל וכן יש לדקדק קצת מפרשב"ם הכא שכתב מתוך שמרבין בשבחו כו' עכ"ל אבל לפי הסוגיא דהכא דמייתי ליה הכא אהך עובדא דר"ש בר רבי דלא היה משבחו יותר מדאי אלא דבשבחו שהוצרך לספר היה מספר דלא אנא כתביה יהודא חייטא כתביה לא משמע הכי וע"כ נראה לומר דה"פ שמתוך טובתו זו בעצמה שמספר הוא בא לידי רעתו דהיינו כי הך דהכא שמתוך שאמר שזה כתב מיושר הוא כתבו של יהודה חייטא היה מקיים לה"ר דלעיל דגם ההוא כתב מקושר דלעיל דחזא ביה רבי בישות ג"כ כתב יהודא חייטא דכתב אחד היה שניכר שאיש א' כתבם דה"ל השתא ההוא טובה שסיפר כתב מיושר שלו הוא בעצמו רעתו שלו בכתב המקושר דלעיל וכה"ג אין לאדם לספר בטובתו של חברו אבל בגוונא אחרינא מצוה הוא לספר בטובתו של חברו כפירוש הרמב"ם ודו"ק:

12. שו"ת חתם סופר חלק ו - ליקוטים סימן נט

והנה שם מסיים הש"ס האי מאן דשפיר שומעני שרי לי לשבוחי ומאן דשבחי ינוחו לו ברכות על ראשו ולכאורה הוא מימרא שאינה צריכה והמהרש"א ח"א הקשה הא אמרינן בפ' ג"פ אל יספר אדם בשבחו של חברו שמתוך כך בא לידי גנותו ות"י דוקא יותר מדאי אסור ודבריו צ"ע דהא בפ' ג"פ לא אמר אלא יהודה חייטא כתבי' והאי לאו יותר מדאי הוא ע"כ נראה לע"ד דצריך לשום לב בלא"ה הא לספר בשבח הצדיקי' הוא מצוה גדולה וא"כ אמאי ניוחוש נבוא ליד גנותו הא מצוה בעינדא דעסיק בה מגינא ומצלי ואמאי לא יהי' המספר בשבחו בטוח מלבוא לידי גנותו ודוחק לומר דעל השומעי' קאמר שיבואו לגנותו ועוד הרי גם הם במצות שמיעה קא עסקי ובאו ע"כ נ"ל דוקא התם דאוקמי' במילי דעלמא בשבח יופי הכתיבה דאמר יהודה חייטא כתבי' בהא חשש רבי ללה"ר שיבוא לידי גנותו **אבל אה"נ אם ישבח את הצדיק בצדקתו וחכמתו כמו שהי' רגילי' חז"ל משבח לי' ר' פלוני לר' פלוני דאדם גדול הוא כיון דמצוה הוא מגינות היא עליו שלא יבוא לספר בגנותו** והן הנה דברי הש"ס הנ"ל האי מאן דשפיר שומעני שרי לשבוחי ולא חיישי' שיבוא לידי גנותו והטעם דהרי לא יאונה לו כל און משום דינוחו לו ברכות על ראשו.

13. רמב"ם יד החזקה - הלכות דעות פרק ז

(ד) ויש דברים שהן אבק לשון הרע כיצד מי יאמר לפלוני שיהיה כמות שהוא עתה או שיאמר שתקן מפלוני איני רוצה להודיע מה אירע ומה היה וכיוצא בדברים האלו וכל המספר בטובת חברו **כפני שונאיו** הרי זה אבק לשון הרע שזה גורם להם שיספרו בגנותו ...

14. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קסד עמוד ב

"ועיון תפלה" [רשב"ם-שלאחר שהתפלל. ר"ג-קודם שהתפלל ודומה כמנסה הקב"ה. תוס'-דאינו מתכוון]

15. תוספות ברכות דף לב/ב

כל המאריך בתפלתו ומעיין בה - פירוש שמצפה שתבא בקשתו לפי שכוון בתפלתו. תימה דהכא משמע דעיון תפלה לאו מעליותא הוא וכן משמע פרק הרואה (לקמן נה.). ג' דברים מזכירין עונותיו של אדם וקאמר עיון תפלה. ולא כן משמע בפרק מפנין (שבת קכז.) דקאמר אדם אוכל פירותיהן בעולם הזה וקא חשיב עיון תפלה אלמא מעליותא הוא וכן משמע בגט פשוט (ב"ב קסד:) דקאמר משלשה דברים אין אדם ניצול בכל יום וקאמר עיון תפלה פירוש שאין אדם מעיין בה אם כן משמע שהוא טוב וי"ל דתרי עיון תפלה יש עיון תפלה דהכא המצפה שתבא בקשתו ועיון תפלה דהתם שמכוין את לבו לתפלה:

16. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ח/א

אמר רבי אמי אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר נשא לבבנו אל כפים [איני והא] אוקים שמואל אמורא עליה ודרש ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ואף על פי כן והוא רחום יכפר עון וגו' לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור [רש"י: בצבור - תפלתם נשמעת, ואף על פי שאין לב כולם שלם, כדכתיב ויפתוהו בפיהם בדברים, לשון רבים:]

17. ספר בניהו בן יהוידע על בבא בתרא דף קסה/א

אלא איכא אבק לשון הרע. הא דמכנה לדבור בשם אבק, כי הדיבור הוא אב כל הפעולות כמו שאמרו רז"ל על פסוק [משלי י"ח כ"א] מות וחיים ביד לשון מעשה של חלב הלבניאה וכו' הנזכר במדרש, ולכן הכל יכולים לברא בספר יצירה חוץ מן הדיבור, והאדם המדבר קצת לשון הרע מביא אות ק' מן הסטרא אחרא ומחבר עם אותיות אב שהוא כינוי הדבור ונעשה אבק. לכן קרי ליה אבק לשון הרע:

18. מהרש"א על בבא בתרא דף קסה/א

גמ' רובן בגזל ומיעוטן בעריות כו'. **קחשיב הכא ג' עבירות הללו כוללים הא' מצד ממון והאחד מצד הגוף והאחד מצד הנשמה הגזל עבירת הממון העריות עבירת הגוף לשון הרע הוא הדבור מעבירת הנשמה** ואמר רובן בגזל ומיעוטן בעריות שחביב עליהן הממון יותר מגוף כדאמר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך יש לך אדם שחביב עליהם ממונן יותר מגופן כו' ואמר הכל בלשון הרע כי אין לך אדם ששומר נשמתו הטהורה כמו שנתנה לו בנקיה אבל הוא מאבקה באבק לה"ר כדבסמוך לעיל וק"ל:

19. ספר בניהו בן יהוידע על בבא בתרא דף קסה/א

שם רובן בגזל ומעוטן בעריות וכולן בלשון הרע. הא דלא נקיט להו על פי סדר רבויים, נ"ל בס"ד, דנקיט כפי סדר התולדה מלתתא לעילא, כי עון לשון הרע אב, ונולד ממנו עון עריות דאמרו רז"ל ברית המעור מכוון כנגד ברית הלשון, דאם חטא בלשון חוטא במעור, נמצא עונות העריות הם בנים לעונות לשון הרע, ועון הגזל נולד מן עריות, כי הבא על אשת איש, הרי זה גזל מקור הבעל, כמו שאמרו רז"ל במדרש רבא [פרשת נשא] למה הקריב אפרים ביום השביעי, ומנשה ביום השמיני, אלא אמר הקדוש ברוך הוא ליוסף אתה שקיימת דבור לא תנאף שהוא דבור ז', ולא גנבת מקורו של פוטיפר שהיא אשתו, חייך יהיו שני בניך מקריבים יחד זה אחר זה ביום השביעי וביום השמיני, שהם כנגד דבור לא תנאף ולא תגנוב ע"ש. נמצא החוטא בערוה הרי זה גזל, ולכן מן העריות יולד גם גזל ממון, נמצא עונות לשון הרע אבות, ועונות עריות בנים, ועונות הגזל בני בנים, ולכן נקיט להו על פי סדר זה מתתא לעילא, שהתחיל בבני בנים וסיים באבות:

20. רמב"ם יד החזקה - הלכות איסורי ביאה פרק כב

(יח) אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם לפרוש אלא מן העריות והביאות האסורות אמרו חכמים בשעה שנצטוו ישראל על העריות בכו וקבלו מצוה זו בתרעומות ובכיה שנאמר בוכה למשפחותיו על עסקי משפחות: (יט) ואמרו חכמים גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן ואין אתה מוצא קהל בכל זמן וזמן שאין בהן פרוצין בעריות וביאות אסורות ועוד אמרו חכמים רוב בגזל מיעוט בעריות והכל באבק לשון הרע: [ועיין בפרישה (אה"ע"ז ס' כה) שחילק שבעריות אף שקשה לרובם מ"מ רובם כופין יצריהם ונוהרים ורק המיעוט נכשלים] (כ) לפיכך ראוי לו לאדם לכופ יצרו בדבר זה ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה ובמחשבה טהורה ובדעה נכונה כדי להנצל מהן ויזהר מן הייחוד שהוא הגורם הגדול גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיהם הזהירו בי מפני בתי הזהירו בי מפני כלתי כדי ללמד לתלמידיהם שלא יתיבישו מדבר זה ויתרחקו מן הייחוד: (כא) וכך ינהוג להתרחק מן השחוק ומן השכרות ומדברי עגבים שאלו גורמין גדולים והם מעלות של עריות ולא ישב בלא אשה שמנהג זה גורם לטהרה יתירה גדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד סליקו להו הלכות איסורי ביאה בס"ד:

21. דרישה (אה"ע"ז ס' כה)

כתב שסימן לזה 'עג"ל' [עריות-גזל-לה"ר], ורמזו חז"ל על הפסוק "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" במסכת סנהדרין (דף קב/א) "אמר רבי יצחק אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון שנאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" --ר"ל שאין בה עון עריות-גזל-לה"ר שסימנם עג"ל.

22. ספר פנים יפות על בראשית פרק לב פסוק כד

ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו, פירוש רש"י שהוא שרו של עשיו, ויש לפרש ענין מלחמה זאת לפי ששרו של עשיו הוא היצה"ר ומלחמת יצה"ר הוא להחטיא את האדם, ויש לפרש לשון ויאבק מפני שלא היה יכול להחטיאו בעבירה עצמה אלא באבק לה"ר, כמשחז"ל [ב"ב קסה. סוכה מ ע"ב] אבק לה"ר אבקה של שביעית וכיוצא בהן, והיינו שאחז"ל [חולין צא.]. שהעלו אבק עד כסא כבוד, והוא כענין משחז"ל [יומא פו.]. גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, והיינו שנתקן בתשובה שפגם במדת עלינות עד כסא הכבוד וכיון שאחז"ל [חולין צא ע"ב] שצורתו של יעקב חקוקה בכסא כבוד, כמשחז"ל [שם] עולין ומסתכלין בדיוקנו של יעקב וכו', ורצה להחטיאו ויעקב גברעליו הרי שהיה מלחמה זאת מגעת עד כסא הכבוד ע"ד שאמרו בפסוק [שמות יז, טז] כי יד על כוס וגו' שאין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עשו [עי' ברש"י פ' בשלח יז, טז] ויש לפרש מה שאמר עד עלות השחר שהוא זמן ק"ש וכשאחז"ל בברכות [ה.]. לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר מאי תקנתיה יקרא ק"ש ובעלות השחר כיון שקרא ק"ש הכניעו:

מה שאמר ויגע בכף ירכו, כבר כתבנו כי יעקב בעצמו היה צדיק גמור אלא שהיתה בו עדיין יכולת עליו מחמת חטא זרעו שיבוא אח"כ כמ"ש בפ' בראשית ע"ש, לכך נגע בכף ירכו מחטא יוצאי ירכו, והיינו דקאמר ע"כ לא יאכלו בני ישראל כיון שהפגם היה מחמתם, אמנם אף אחר הכניעתו לא נתרפא מיד, כי מה שאמר לו כי שרית עם א-להים ועם אנשים ותוכל, גם בזה היה כוונתו לרע וענינו הוא כמשחז"ל בעיון תפלה בברכות דף ל"ב ונ"ה, ופירש"י שמעיין שתעשה בקשתו לפי שהתכוון בתפלתו, ותוס' פ' אין עומדין [לב ע"ב ד"ה כל המאריך] פירשו הא דקאמר אין אדם ניצל מעיון תפלה היינו שאינו מעיין ומכוין בתפלתו, ושני הפירושים אמת כי בתחלה רוצה היצה"ר לערוב מחשבתו שלא יתכוין בו, וכיון שרואה שאינו יכול לו אז מביאו לידי גאווה ומשבח תפלתו שבוזה פונה מחשבתו מכוונה הראויה. והוא משחז"ל [שבת קמט.]. אל תפנו אל האלילים [ויקרא יט] אל תפנו אל מדעתכם וזה כיון שראה שלא יכול לו התחיל לשבח אות ו, לכך קרא שם המקום פניאל, וכאשר גבר עליו יעקב שעבר מחשבה זו ממנו אז נתרפא כמשחז"ל [בר"ר פרשה עח, ה] ויזרחה לו השמש כאשר עבר פניאל נתרפא מצלעתו ויבואר עוד בפסוק נסעה ונלכה וגו':